

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата медичних наук Гвоздецького Віктора Анатолійовича на дисертаційну роботу Безеги Богдана Михайловича «Діагностика і прогнозування перебігу порушень нюхової функції у хворих на COVID-19», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» та спеціалізацією 14.01.19 – оториноларингологія

Актуальність обраної теми дисертації.

В дисертаційній роботі представлено дослідження, спрямоване на верифікацію та виявлення центрального компоненту нюхових розладів у пацієнтів, які перехворіли на COVID-19. При інфекційних, частіше вірусних, захворюваннях можуть виникати порушення нюхової функції, в тому числі стійкі. Однак саме пандемія COVID-19 привернула увагу до ольфакторних розладів, зважаючи на безпрецедентне поширення таких порушень серед хворих з ураженням вірусом SARS-CoV-2. На початку пандемії такі розлади вважалися патогномонічним симптомом захворювання. Зважаючи на значну кількість повідомлень в літературі щодо нейротропності вірусу SARS-CoV-2, цілком зрозумілим є наявність значної частки саме центральних розладів нюхового аналізатора при COVID-19. Виявлення таких порушень має суттєве значення для своєчасного цілеспрямованого лікування хворих для запобігання виникнення стійкої втрати нюхової функції. Отримані в дисертаційній роботі дані важливі для виявлення центральних порушень нюхової функції не лише при COVID-19, але і при інших захворюваннях. Тема дисертаційного дослідження є актуальною, отримані результати мають наукову і практичну цінність.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконувалась в складі науково-дослідної роботи Державної установи «Інститут отоларингології ім. проф. О.С. Коломійченка Національної академії медичних наук України» № держреєстрації 0121U113546. Дисертаційне дослідження схвалено Комітетом з біоетики та деонтології Державної установи «Інститут отоларингології ім. проф. О.С. Коломійченка Національної академії медичних наук України»

Оцінка структури, змісту та форми дисертації.

Дисертаційна робота оформлена згідно вимог, текст викладений українською мовою на 131 сторінці друкованого тексту. Дисертація складається із анотацій, вступу, огляду даних літератури, матеріалів та методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, заключного розділу аналізу і обговорення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел та додатків. Список використаної літератури налічує 185 джерел (35 кирилицею та 150 латиницею). Робота включає 18 таблиць та 44 рисунків. Назва роботи відповідає її змісту.

У **Вступі** викладено актуальність проблеми, що вивчається, мета роботи, завдання досліджень, наукова новизна отриманих результатів, практичне значення, кількість та характер наукових публікацій дисертанта.

У розділі **«Огляд літератури»** наведені дані існуючих в літературі досліджень по темі дисертації, викладено дані про епідеміологію, патогенез та клінічні прояви COVID-19, вплив захворювання на сенсорні системи, в тому числі нюховий аналізатор.

Розділ **«Матеріали і методи дослідження»** містить відомості про використані у дослідженні клінічні та інструментальні методи обстеження, дані про обстежених хворих з порушеннями нюхової функції після перенесеного захворювання на COVID-19.

У розділі **«Клінічна характеристика, стан ЛОР-органів, характер та вираженість порушень нюхової функції у хворих після перенесеного COVID-19»** містяться результати клінічного обстеження пацієнтів з порушеннями нюхової функції після COVID-19 та дані проведеного анкетування, що дозволило зробити аналіз скарг, термінів виявлення та тривалості порушень нюху після COVID-19, змін у характері та кількості таких порушень у різні періоди спостереження.

У розділі **«Стан біоелектричної активності головного мозку за даними електроенцефалографії у хворих, що перенесли COVID-19, з порушеннями нюхової функції»** наведено результати обстеження пацієнтів з порушеннями нюхової функції після COVID-19 за допомогою об'єктивного електрофізіологічного методу електроенцефалографії, що дозволило виявити особливості та зміни біоелектричної активності головного мозку у таких хворих. Автором запропонована оригінальна методика виконання ЕЕГ, яка дозволила отримати нові наукові дані щодо змін функціонального стану ЦНС при наданні спеціальних ольфакторних стимулів у пацієнтів з розладами нюху після COVID-19. Ця методика дослідження дозволяє верифікувати центральні розлади нюхової функції. Визначено об'єктивні діагностичні та прогностичні критерії при центральних розладах нюху у пацієнтів, що перенесли COVID-19.

Цей розділ є основою дисертаційної роботи. Саме в аналізі отриманих за допомогою електрофізіологічних досліджень даних полягає науковий сенс проведених автором досліджень.

На мою думку, особливу цінність складає запропонований автором простий у застосуванні і доступний метод дослідження нюхової функції за допомогою простого набору зрозумілих стандартизованих одорантів. Цей підхід дозволяє уникнути надмірних витрат. Особливо це важливо зараз, коли в Україні триває війна і багато засобів є не доступними для придбання.

Розділ **«Аналіз та узагальнення результатів проведених досліджень»** узагальнює отримані автором в результаті виконаної наукової роботи дані, містить аналіз отриманих результатів та обґрунтовує діагностичне і прогностичне значення особливостей даних ЕЕГ при центральних розладах нюху.

Висновки та практичні рекомендації обґрунтовані, мають наукову новизну та практичну цінність, відповідають меті дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 11 наукових праць, в тому числі 6 статей в спеціалізованих фахових виданнях, з яких 1 одноосібна, а також 5 тез у матеріалах наукових конференцій та конгресів. Наукові публікації відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 (зі змінами). Результати проведених досліджень повністю відображені у опублікованих наукових працях.

Наукова новизна результатів проведених досліджень

В дисертаційній роботі отримано нові наукові дані щодо центральних порушень нюхової функції після COVID-19.

За допомогою об'єктивних методів обстеження доведено, що саме центральні розлади ольфакторного аналізатора відіграють провідну роль у разі стійкої дисфункції нюху після COVID-19.

Показано, що зміни біоелектричної активності головного мозку у вигляді зростання частки повільнохвильової (дельта- та тета-ритму) і бета-активності, зниження відсоткового вмісту альфа-ритму, відсутність реакції біоелектричної активності головного мозку у відповідь на ольфакторні стимули є ознаками центральних ольфакторних порушень.

Доведено, що виразні зміни біоелектричної активності за даними ЕЕГ при гіпервентиляції стосовно фонового рівня мають діагностичне та прогностичне значення в плані виявлення центральних порушень нюхової функції.

Показане диференційно-діагностичне значення ступеня і характеру реакції біоелектричної активності головного мозку за даними ЕЕГ на стимули-одоранти з різними фізико-хімічними властивостями.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації

Основні положення та висновки дисертаційної роботи обґрунтовані високим науково-методичним рівнем проведених досліджень, достатньою кількістю обстежених пацієнтів, інформативністю методів дослідження та адекватною статистичною обробкою результатів, що засвідчує їх достовірність. Проведені дослідження і наукові підходи відповідають поставленим завданням.

Оцінка рівня виконання поставленого наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань дисертаційного дослідження застосовані сучасні методи обстеження, в тому числі об'єктивні, використані адекватні методи

статистичного аналізу та методичні підходи. Завдання дослідження виконані, наукові положення, висновки та практичні рекомендації обґрунтовані, базуються на результатах проведеного дослідження, є достовірними. Дисертаційну роботу виконаною автором самостійно. Дисертант демонструє достатній рівень оволодіння методологією наукової діяльності

Практичне значення отриманих результатів.

Визначено об'єктивні критерії за даними ЕЕГ в плані діагностики та прогнозування стійких розладів нюху з центральним компонентом при COVID-19.

Розроблено і впроваджено оригінальну об'єктивну методику виявлення центральних розладів функції нюхового аналізатора за допомогою модифікованого дослідження ЕЕГ – а саме реактивності головного мозку на специфічні нюхові стимули у хворих на COVID-19.

Показано діагностичне значення даних ЕЕГ для оцінки центральних розладів нюхової функції – зокрема, визначення змін відсоткового вмісту основних ритмів ЕЕГ при пред'явленні специфічних нюхових стимулів, а також при гіпервентиляції відносно фонових значень.

Для своєчасного виявлення та оцінки характеру порушень нюхової функції при COVID-19 запропоновано зручний інформативний опитувальник.

Результати проведених досліджень впроваджені в роботі відділу голосу і слуху та Центру кохлеарної імплантації Державної установи “Інститут оториноларингології ім. проф. О.С. Коломійченка Національної академії медичних наук України” (Київ), отоларингологічного відділення Комунального підприємства «Полтавська обласна клінічна лікарня імені М.В. Скліфосовського Полтавської обласної ради», кафедри оториноларингології з офтальмологією Полтавського державного медичного університету, приватної клініки ЛДЦ «Приватна клініка «Безега і К».

Відповідність дисертаційного дослідження вимогам академічної доброчесності

В дисертаційній роботі Безеги Б.М. не виявлено порушень академічної доброчесності в розумінні Закону «Про освіту», ознак плагіату, фальсифікації чи інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертантом представленого наукового дослідження. Текст дисертаційної роботи є оригінальним, цитування даних інших авторів здійснено з дотриманням вимог.

Відзначені недоліки та пропозиції для обговорення

Під час рецензування роботи виникли такі зауваження:

Зауваження:

1. У 3 розділі на діаграмах погано читаються підписи, доречніше було б інакше їх розташувати.
2. В розділі 4 є громіздкі перевантажені даними таблиці
3. В тексті дисертації зустрічаються друкарські та стилістичні помилки.

Перелічені зауваження не носять принципового характеру і не знижують наукової та практичної цінності отриманих автором результатів.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Безеги Богдана Михайловича «Діагностика і прогнозування перебігу порушень нюхової функції у хворих на COVID-19», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, яка виконана дисертантом особисто на сучасному науково-методичному рівні, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Робота містить нові дані щодо діагностики центральних порушень ольфакторного аналізатора та функціонального стану ЦНС за даними ЕЕГ у пацієнтів з порушеннями нюхової функції при COVID-19, що в сукупності вирішує науково-практичне завдання підвищення якості діагностики та прогнозування розвитку стійких центральних порушень нюху у хворих на COVID-19, що має суттєве значення для оториноларингології. За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням результатів дослідження, високим методичним рівнем виконання, обґрунтованістю і достовірністю положень та повнотою їх опублікування дисертаційна робота Безеги Богдана Михайловича «Діагностика і прогнозування перебігу порушень нюхової функції у хворих на COVID-19», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) у частині присудження ступеня доктора філософії. Дисертант Безега Богдан Михайлович має необхідний рівень наукової кваліфікації і заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина» та спеціалізацією 14.01.19 – оториноларингологія в галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

Рецензент

старший науковий співробітник
лабораторії голосу і слуху
ДУ "Інститут отоларингології
ім. проф. О.С. Коломійченка НАМН України",
кандидат медичних наук

В.А.Гвоздецький

Відпис В.А. Гвоздецького завіряю.

Вчений секретар

В.А. Гвоздецького

/Т.Ю. Холоденко/

